СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LIX. Ч. 244. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 19-го ЖОВТНЯ 1951. No. 244. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, OCTOBER 19, 1951. VOL. LIX.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ШУКАЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ЗА БРАК ЕТИКИ

Вашинґтон, 17 жовтня.—Підкомісія сенатської комісії праці й добродійности, складена з п'яти осіб під проводом Пола Г. Доґлеса демократичного сенатора з Ілиной, перевірівши з доручення сенату поведінку урядовців, конґресменів і загальної публіки з нагоди викриття протекційної системи, практикованої в федеральній Фінансовій Корпорації Відбудови, оголосила звіт із своїх спостережень на 89 сторінках. У звіті, як дехто висловився, підкомісія представила „в брутальнім" насвітленні поведінку екзекутивної ділянки федерального уряду під час відкривання скандалів. Одначе підкомісія не виправдала самого Конґресу за його здержливість у таких справах. Найбільшу вину за недостачу етики в урядових колах приписує підкомісія самій публиці, яка оточує себе сяйвом святости і шукає завжди винних де інакше, тільки не серед себе. Тим часом, як каже підкомісія, переважна частина урядовців — це чесні люди, одначе публіка, головно бизнесмени, самі ломлять етичні засади й витворюють стан неморальности тим, що різними дарами та хабарями або особистими впливами намагаються спонукувати урядовців до якихсь спеціяльних привілеїв для себе. Щоб запобігти на майбутнє таким явищам, підкомісія накреслила широкий плян, головно через покликання до життя комісій для вивчення поведінки уряду Конґресу й громадянських кіл.

Ген. МекАртур закидає адміністрації недостачу „моральної відваги".

У промові на конвенції Американського Леґіону в місті Маямі, на Флориді, колишній головний командувач армії на Далекому Сході, ген. Доґлес МекАртур, висловив найгостріші закиди з усіх, якими послухувався досі при осуджуванні адміністрації президента Трумана. Він твердив, що Злучені Держави переживають найкритичніші часи в своїй історії і опинилися без проводу, що „був би здібний стати понад рівень дрібного політиканства". Тому, що в нас брак проводу „з моральною відвагою, самовідреченням і розумним патріотизмом", наша країна опинилася серед крутежу збентеженого, знесиленого і заляканого світу" — говорив генерал. Одначе він висловив надію, що країна якось це все переможе і створить новий відповідальний провід.

АМЕРИКАНСЬКІ ЮНІЙНІ ЛІДЕРИ НЕ ЇДУТЬ ДО ЮГОСЛАВІЇ

Ню Йорк. — Американська Федерація Праці й Конґрес Індустріяльних Організацій вирішили не їхати на з'їзд делеґатів на міжнародню конференцію доброї волі, що почнеться в Загребі у вівторок. Вони дістали запрошення від маршала Тіта, одначе прийшли до висновку, що краще туди не їхати, щоб не робити клопоту югославському урядові, який і далі визнає засади тоталітарности. Якщо б вони поїхали, то мусіли б додому привезти звіт, що югославські робітничі юнії контрольовані державою, отже не мають свободи. Це причинилось би до напруження дипломатичних відносин між Злученими Державами й урядом Тіта, твердять представники американських робітничих організацій.

ПЕРЕШКОДИ ПРИ РОЗСЕЛЕННІ ВНАСЛІДОК СТРАЙКУ

Ню Йорк. — Військовий корабель Ген. К. Г. Мюїр, що приїхав з Европи до Ню Йорку з 1,200 скитальниками в середу, натрапив на небувалі досі труднощі при висадці подорожніх на сушу. В наслідок страйку прибережних робітників зупинено працю в причалі 61 при 21 вулиці, отже команда фльоти дала наказ кораблеві заїхати до причалу 10 військової бази в дільниці Статен Айленд, положеної на острові. Туди мусіли поїхати також добровільні працівники, які помагають різним комітетам при висадці скитальців. Там перерабель, який опісля притягнено чужою силою до причалу на ріці Гудсон, у дільниці манГеттен де де ждали спонзори ввесь день. Така операція тривала увесь день і закінчилася коло півночі. Деякі подорожні вже не могли сісти на залізничі потяги і мусіли переждати до ранку. Таку саму долю переходив корабель Дженерал Герші, якого приїзд заповіджено на четвер, а корабель Дженерал Блетчфорд, що мав приїхати в п'ятницю, має бути спрямований до Бостону в суботу. Про це дістають спонзори телеграфічні повідомлення.

КОМІСІЯ ЗА НАЙШИРШУ КОНҐРЕСОВУ АТОМОВУ ПРОГРАМУ

Вашинґтон. — Спільна конґресова комісія атомової енерґії і департамент оборони передали Конґресові домагання, щоб він до 3 січня випрацював найширшу програму розгорнення атомових родів зброї, на що вже ухвалено в Конґресі більйонові фонди. Після того спільна конґресова комісія розгляне цю програму й дасть свої заваги та рекомендації для ухвал Конґресу. Сен. Брайен МекМагон, голова комісії, заявив,, що швидко розгорнена атомова програма може запобігти загальній війні. — У Филаделфії сказав Джеймс Чадвик, британський фізик нагороджений нагородою Нобеля, що розгорнення атомової сили було стримане внаслідок недостачі співпраці між Злученими Державами й Великобританією. Він один з-поміж десяти американських і чотирьох европейських науковців, що дістали річну медалю від Інституту Франклина. „Швидкий поступ в атомових справах можна осягнути тільки співпрацею й обміном відповідних інформацій" — додав він. Він також пригадав, що ще в 1941 р. була свого роду співпраця між ЗДА і Британією, одначе опісля її занехано.

В АМЕРИЦІ

● **Прийняли наново до праці 322** прибиральників сміття в Ню Йорку. Вони недавно були звільнені з праці за симульовану недугу. Як причину поновного прийняття комісар Молрайн подав критичне становище родин звільнених робітників.

● **Видавець щоденника „Шікаґо Трибюн"**, полк. Роберт Р. МекКормик у процесі газетного комуніста Дру Пірсона, сказав, що „це факт, а не переконання", що Пірсон це „очорнювач" і „шукач скандалів". Пірсон веде проти видавця судовий процес за відшкодування в сумі $5,100,000 за обиду.

● **74 - літній мільйонер, Макс Флайшман,** покінчив життя самогубством у своїм домі в Санта Барбара, в Каліфорнії. Причиною була невигойна недуга. Флайшман продав своє підприємство вироби дріжджів за $20,000,000 в 1929 р., спілці Морґана в Ню Йорку.

● **Редактор привласнив $49,175.** Це Вилмер Гансон, редактор магазину „Голідей" у видавництві Кортіса в Филаделфії. Гансон виписував чеки на заплату неіснуючих дописувачів упродовж двох років.

ВИШИНСЬКИЙ: СОВЄТСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ ВЖЕ НЕ МОЖУТЬ БУТИ ГІРШІ

Москва. Совєтський міністер закордонних справ, Андрей Вишинський, заявив вчора, що після твердження президента Трумана, що договір із Совєтами не варта того скравка паперу, на якому він написаний, совєтсько - американські стосунки вже не можуть бути гірші, як вони є сьогодні. Вишинський склав свою заяву у відповідь на пропозицію американського амбасадора адмірала Алена Кірка, передану ним совєтському міністерству в дні 5-го жовтня відносно остаточного полагодження корейського конфлікту та поліпшення американсько - совєтських відносин. Американські пропозиції і совєтську відповідь проголосила вчора совєтська офіціяльна агенція ТАСС. Амбасадор Кірк твердив в своїй заяві, що зірвання переговорів в Кореї дало б небажані результати на погіршило б совєтсько-американські відносини. Міністер Вишинський у своїй відповіді твердить, що „навряд чи це можливе, щоб відносини могли ще погіршитися після того, як президент Труман заявив перед цілим світом, що договір зі Совєтським Союзом не варта шматка паперу, на якому він написаний". Вишинський в дальшому твердить, що Совєтський Союз не є воюючою стороною в Кореї, натомість нею є Америка й вона повинна порбити заходи для успішного завершення переговорів в справі перемир'я. Але він вважає, що ген. Ріджвей тенденційно не допускає до перемир'я. Вишинський думає, що в таких обставинах не можна вірити, що Америка справді бажає собі поліпшення стосуків зі Совєтами та співпраці з ними. Проте совєтський міністер заявляє, що „совєтський уряд, йдучи по лінії своєї мирної політики та змагання до встановлення співпраці з усіми країнами, які бажають собі співпраці зі Совєтським Союзом, готов обговорити з американським урядом всі важливі і спішні справи та обміркувати заходи для поліпшення відносин, включно з відносинами між Совєтським Союзом і Злученими Державами". Державний департамент у Вашинґтоні назвав заяву Вишинського „звичайною пропаґандою".

АЛІЯНТСЬКІ ВІЙСЬКА НА ПІДСТУПАХ ДО КУМСОНГ

Токіо. — Аліянтська головна квартира сьогодні вранці повідомила, що війська Об'єднаних Націй в Кореї підступили на віддаль стрілу з рушниці до міта Кумсонґ, головної бази ворожого постачання та його розподілу на центральному секторі фронту. В поході на Кумсонґ аліянти зустрічають вже тільки незначний спротив ворога. Аліянтська розвідка встановила, що ворог під прикриттям ночі намагається вивезти з Кумсонґ свій воєнний матеріял, з чого можна вносити, що він приготовляється до здачі міста. Рівночасно ворог перекидує свої резерви на цю ділянку фронту. До найзапекліших боїв приходило вчора на західному секторі фронту, але не зважаючи на ворожий спротив, аліянтські війська, частинно в рукопашних боях, здобули дальший терен, завдаючи ворогові великих втрат. На центральному фронті помітно збільшилася акція ворожої артилерії. Головна квартира повідомила, що аліянтська авіяція впродовж останніх десять місяців збила 80 ворожих літаків і щонайменше 126 пошкодила. Всі ворожі літаки є совєтського виробу.

ПЕРЕГОВОРИ ЗВ'ЯЗКОВИХ В ПАНМУНДЖОМ НА „МЕРТВІЙ ТОЧЦІ"

Токіо. — Теж вчорашня, вже сьома з черги конференція алінтських і комуністичних зв'язкових в Панмунджом в справі відновлення мирових переговорів не дала жадного конкретного результату, застрягши на „мертвій точці" суперечностей щодо величини невтральної зони. Комуністи обстоюють при своєму домаґанії, щоби невтральну зону поширити на цілий район величини понад 120 квадратних миль, тоді коли аліянти не відступають від свого домагання, щоби цю зону обмежити тільки до самого місця переговорів величиною коло 12 квадратних миль і тим самим зменшити можливості порушення невтральности. До цих суперечностей вчора долучилися ще інші, як комуністи видвигнули справу перелету літаків через невтральну зону. Наради зв'язкових будуть продовжуватись сьогодні.

АМЕРИКА РОЗБУДОВУЄ СЕРЕДНІЙ СХІД БЕЗ РОЗГОЛОСУ

Вашинґтон, 17 жовтня. — Військові зобов'язання Злучених Держав у заморських країнах розвиває федеральна влада постійно, хоч населення цього не помічає. Особливо йдуть енергійні старання розгорнути сильний політично-військовий бльок держав в Малій Азії при допомозі Туреччини, яку, разом з Грецією, прийнято до Північно-Атлантійського Пакту. Відповідний акт буде підписаний в Лондоні 22 жовтня. Америка має окреме порозуміння з Туреччиною, на яке не треба ухвали Конґресу, а саме на втримування там Союзної Команди Організації Середнього Сходу для оборони кордонів від совєтської аґресії. Америка не має зобов'язання посилати туди свою армію, одначе дипломатичні кола переконані, що в свій час Злучені Держави дадуть іншу мілітарну силу для тієї околиці.

Крім діяння в Туреччині, Злучені Держави зобов'язалися обороняти Норвегію від зазіхань Росії. На пресовій конференції секретар стейту Дін Ачесон заперечив, наче б Норвегія поступала аґресивно супроти Росії, як це закинула була Москва, коли обвинувавтила Норвегію, що вона укріплює острови Шпіцберґен. Ачесон твердить, що це звичайна тактика Совєтів, щоб залякати сусідні країни від підготови до оборони проти можливої комуністичної аґресії.

● **Сенат ухвалив закон про заборону вільного продажу снодійних порошків.** Часті надуживання ставали причиною смерти або самогубства.

ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР УНР ПОІНФОРМУВАВ УРЯД ЗДА ПРО НЕВАЖНІСТЬ ВАРШАВСЬКОГО ДОГОВОРУ

За датою 6. жовтня 1951 р., Державний Центр Української Народньої Республіки переслав урядові ЗДА, на руки п. Діна Ачесона, меморіял в справі претенсій Польщі на західньо-українські землі. Меморіял підписали найвищі репрезентанти Державного Центру, а саме: Президент УНР Андрій Лівицький, Голова УНРади Борис Іваницький, Голова Виконного Органу Ісаак Мазепа та заступник Голови ВО і керманич ресорту закордонних справ Степан Витвицький. Ця обставина надає цьому документові особливого значення і свідчить про те, що Державний Центр вважав за потрібне в цей відповідальний історичний момент ще раз забрати голос у цій важливій справі.

Меморіял покликається на заяву Національного Комітету для Вільної Европи, погляди якого у цій справі, як він твердить, нібито поділяє Державний Департамент ЗДА. Ця заява, яка твердить, що ніщо не стоїть на перешкоді відновленню східних границь Польщі з 1939 року, дала привід польським політичним організаціям щораз частіще підносити польські претенсії на землі західньої України — Галичину, Волинь, Холмщину, Підляшшя і Полісся.

Після коротких географічно-історичних відомостей, в меморіялі докладно поданий перебіг історичних подій від створення Західньо - Української Народньої Республіки 1-го листопада 1918 р. і проголошення Акту Соборности 22-го січня 1919 р. Опис війни, викликаної Польщею проти України, кінчається таким уступом: „Після окупації Галичини польським військом у липні 1919 р., уряд Галичини, разом з армією, перейшов на територію Східньої України і продовжував боротьбу спільно з армією Української Народньої Респуб-

(Закінчення на стор. 4)

БРИТАНІЯ ПОЧАЛА ВІЙСЬКОВУ АКЦІЮ В СУЕЗІ

3500 ПАРАШУТИСТІВ З КИПРУ ВИСАДИЛОСЬ В ЗОНІ СУЕЗЬКОГО КАНАЛУ; ЄГИПЕТ ВИСИЛАЄ ПОЛІЦІЮ.

Каіро, 18. жовтня. — Виконуючи постанову про оборону своїх договірних прав в Єгипті, Британія вислала вчора з Кипру і скинула в зоні Суезького каналу 3,500 парашутистів, скріплюючи ними місцеву британську військову залогу. Рівночасно британські війська в зоні каналу обсадили цілий ряд комунікаційних ліній, включно з єдиним мостом через канал та мостами на шляху між Суезом і Порт Тевфіком. Єгипет зі свого боку змобілізував та вислав в зону Суезького каналу коло 1,200 поліції і поліційних резерв. Єгипетський міністер внутрішніх справ заявив в парляменті, що британська залоґа в Суезі беззаконно зайняла низку єгипетських споруд. Раніше премієр Мустафа Нагас Паша звернувся з гарячим закликом до єгипетського народу, щоб він задержав спокій і рівновагу в цій „найбільшій кризі єгипетської історії". — Вміжчасі, 20 великих британських транспортових літаків перекинули з Кипру на британський аеродром Фаїд в зоні Суезу понад 3,000 британсяких вояків разом з військовим вирядом. Єгипетське міністерство комунікації видало вчора розпорядок для перервання всіх комунікаційних получень з британською залогою в Суезі. Британський командант Суезу зі свойого боку заявив, що жадна сила не заставить британців покинути цю стратегічну базу. Рівночасно єгипетські робітники, затруднені в британські базі, покинули працю та були евакуовані. Так само евакуовано із загроженої бази британських жінок та родини вояків. Британські війська в Трієсті дістали наказ приготовитись в дорогу. Здогадуються, що вони будуть перевезені до Судану. Єгипетське міністерство внутрішніх справ повідомило, що британські війська практично окупували міста Ізмаілія і Порт Саід.

ЄГИПТЯНИ ДЕМОНСТРУЮТЬ. З окликами „Смерть англійцям!" населення єгипетської столиці Каїро оточило премієра Нагас Пашу (зазначеного колесом), як той вернувся до столиці з Александрії, куди їздив прослідкувати заворушення в зоні Суезького каналу, у вислідi яких 12 єгиптян було вбитих. В Єгипті проголошено виімкове положення, а британці скинули 3,500 парашутистів для скріплення своєї залоги в Суезі.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ПІДДЕРЖУЮТЬ СТАНОВИЩЕ БРИТАНІЇ В ЄГИПТІ

Вашинґтон. — Державний секретар Дін Ачесон заявив вчора на пресовій конференції, що Злучені Держави вповні підержують становище Британії в англо-єгипетському конфлікті, вважаючи акцію Єгипту для однобічного уневажнення договорів з Британією за „незгідну з належним респектом до міжнародних зобов'язань". Проте, в своїй написаній заяві Ачесон старанно оминав будьяких натяків, що вказували б на американську піддержку англійської військової акції, або заповідали американську військову чи збройну допомогу в тій акції. Ачесон тільки заявив, що британське становище в Суезі і Судані ґарантоване міжнародним договором і Єгипет не має права однобічно касувати тих договорів. Державний секретар рівночасно висловив своє здивування, що єгипетський уряд легкодушно відкинув чотиро-державну пропозицію щодо спільної оборони Близького Сходу, не потрудившись навіть розглянути її з належною увагою. На запити відносно становища Злучених Держав на випадок англо-єгипетської війни, Ачесон відповів оминаючо, що Злучені Держави вважають акцію Єгипту щодо зірвання договорів з Британією „неважною" та що Британія має повне право боронити свого становища і постанов договорів, що були підписані добровільно.

АМЕРИКАНСЬКІ ВТРАТИ В КОРЕЇ: 90,935

Вашинґтон. — Департамент оборони вчора повідомив, що американські втрати в Кореї за весь час війни по кінець минулого тижня виносять 90,935 вбитих, поранених і пропавших в акції. В цій загальній кількості є: 15,401 вбитих, 63,283 поранених, 172 полонених і — 10,708 пропавших. З усіх втрат майже вісім десятих припадає на армію, а дві десяті на авіяцію і фльоту. Ворог не проголошує підсумків своїх втрат, — але вони, згідно з поміркованими обрахунками аліянтів, — виносять понад мільйон вояків вбитими, пораненими і полоненими.

НОВА СМІЛИВА ВТЕЧА ЧЕХІВ НА ЗАХІД

Гоф, Німеччина. — Американські власті повідомили про нову сміливу втечу чехів з-поза залізної заслони на захід. Група складається з десятьох осіб, в тому чотирьох чоловіків, дві жінки і четверо дітей. Маючи досить комуністичного терору, переслідувань і нужди, вони від довшого часу плянували втечу, приготовляючись до переходу кордону евентуально при вжитті сили. В тій цілі вони самі приготовили собі панцерне авто, обложивши сталевими плитами стіни вантажного автомобіля, озброїлись пістолями і вирушили тим вамим шляхом, куди недавно втік чеський потяг. Проте, автом вони не могли оминути прикордонної барикади й тому залишили його та продовжували втечу пішком. Під час переходу кордону прийшло до перестрілки з чеською прикордонною сторожею, але ніхто з втікачів не був навіть поранений.

● **У Варшаві засуджено двох поляків на смерть і дев'ятьох інших,** включно з чотирма католицькими священиками, на довговічне ув'язнення за революційну діяльність проти комуністичного уряду.

ВИБРАНО НОВОГО ПРЕМІЄРА ПАКІСТАНУ

Карачі, Пакістан. Уряд Пакістану вчора повідомив про вибір дотеперішнього генерального губернатора Хваджа Назімуддіна новим премієром країни, після передвчорашнього скритовбивства премієра Ліяквата Алі Хана. Уряд проголосив окремий заклик до народу, прохаючи в нього піддержки для нового премієра. Тому, що Пакістан не є республікою так як Індія, але все ще залишається британською домінією, нового губернатора найменує англійський король на пропозицію пакістанського уряду. Губернатор є конституційним головою держави і цей пост буде запропонований, правдоподібно дотеперішньому міністрові фінансів Ґгулямові Мугаммедові. Вміжчасі уряд офіціяльно проголосив, що скритовбивник премієра Ліяквата був афґаністанець та походив з Афґану, де в останньому ведеться аґітацію за створення незалежної держави „Пуштуністану". — Знайдена при вбивникові велика сума грошей наводить припущення, що він був найманим скритовбивником.

В СВІТІ

● **Совєтська поліція в Австрії** сконфіскувала сотні тисяч примірників виданої Американською Федерацією Праці мапи каторжних концентраційних таборів в Совєтському Союзі та заарештувала австрійського переплетника і його жінку, які приготовляли ці мапи для висилки з доручення АФП.

● **В Москві офіціяльно** проголошено, що організація „Юних Піонерів" — совєтська „Ґітлер-Юґенд" для дітей, нараховує тепер 19,000,000 членів. В 1937 році ця організація мала 6,000,000 членів.

● **Черчил під час війни мав багато** розмов зі Сталіном і Сталін виніс з них повні кишені добичі: тисячі миль території в Европі, ще більше в Азії й мільйони сіромах, переданих на поневолення в Росії" — заявив вчора в передвиборчій промові британський міністер закордонних справ Моррісон.

● **Шведський уряд відкинув** домагання комуністичної Польщі щодо видачі польських втікачів з-під комуністичного режиму.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily exxcept Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НОВИЙ РЕАЛІЗМ

Секретар стейту, Дін Ачесон, викликав недавно справжню сенсацію своєю заявою про потребу „нового реалізму" у відношенні до російського імперіялізму, що вже має 500-літню історію. Тепер пішла по шляху цього „нового реалізму" інша урядова особа, що заговорила про вагу неросійських народів в СССР, де вони становлять більшість населення. Отою особою є комішенер Едвард О'Коннор, що прибув з Вашингтону як представник урядової ДП Комісії на Святочну Академію, влаштовану в Метрополітен Опера Гавз у Филаделфії минулої суботи з нагоди Третіх Загальних Зборів ЗУАДКомітету та на якій він був головним промовцем. Короткий зміст його промови був висланий ДП Комісією до американської преси, як теж були розіслані копії цілої промови, затитулованої „Трагедія Української Нації". З цього американська преса передала те, що вважала найактуальніше і на це хочемо звернути окрему увагу.

Комішенер О'Коннор спершу згадав за геройські змагання українського народу до державної незалежности і ствердив, що ті змагання ні в чому не різняться від боротьби американських патріотів за незалежність Америки, яких „Деклярація Незалежности" є донині натхненням для усіх волелюбних народів у всьому світі, що змагають до визволення. Ствердивши існування совєтської змови на підбій цілого світу, як і небезпеку, яка з цього виходить для вільних ще націй та Америки, О'Коннор звернув увагу на деякі „прості речі", але зате дуже важливі, що можуть вирішити, хто переможе в змаганнях світу волі зі світом неволі.

Отже в першу чергу, говорив О'Коннор, треба знати, що в Совєтському Союзі російський нарід не творить більшости, бо більшість становлять не-російські народи. З 16 совєтських „республік" тільки дві російські, а в 14 інших республіках на росіян припадає невеликий процент населення. Яка доля тих не-російських республік, говорив О'Коннор, пізнати найкраще по долі Української Нації. Змалювавши вікову трагедію українського народу під Росією аж по часи, коли Україною почав правити червоний Кремль, промовець ще додав, що подібної долі зазнали й інші не-російські народи, підбиті Москвою. З цього, говорив О'Коннор, що Кремлеві ще й досі не вдалося подолати геройського духа Української Нації, можна багато дечого навчитись... Не-російські народи, як виявляється, є ще й сьогодні найслабшим місцем кремлівської диктатури й найбільшими ворогами Москви, з якою не хочуть мати нічого спільного. В боротьбі „з найбільшим ворогом людства" це його „слабе місце" треба „пізнати і вповні використати", заявив О'Коннор. Поневолені Росією народи мусять знати, що Америка обстоює право самовизначення. При цьому треба Америці стояти і старатись, щоб воно дійшло до поневолених Москвою народів.

При кінці О'Коннор порушив справу „Фонду Вільної Росії", виявляючи радість, що знайшлися такі американці, що помагають російському народові визволитись з комуністичної тиранії. Але О'Коннор одночасно стурбований, що з американців ніхто не піклується не-російськими народами, які прецінь заслуговують на волю так само, як і кожний інший нарід. Тому саме він пропонує негайне заложення в Америці організації під назвою „Американський Комітет Визволення Не-російських Народів". О'Коннор певен, що як тільки американський нарід пізнає факти, себто дійсну правду про Совєтський Союз, так, як він це представляє, то цілком певно пропоновану ним організацію створить та помагатиме їй в її діяльності. Також і того роду акцію він зараховує до американської „історичної місії".

На зустріч бажанням загалу

Дотеперішній відгук нашого громадянства на повідомлення про пляноване видання нового суспільного літературно-мистецького тижневика „Свободи" дає переконливий доказ, що почин Українського Народного Союзу і „Свободи" цілком відповідає нашим громадським потребам і йде назустріч загальним побажанням. Кампанія замовлень на новий тижневик ведеться від двох тижнів і її дотеперішнім результатом вже є приблизно шістьсот зголошень. Їх кількість з кожним днем збільшується, хоча кампанія ще тільки в своїй першій стадії. Наплив зголошень, хоча ще й не дозволяє на кінцеві висновки, є без сумніву заохочуючим. Але ще більш заохочуючі є всі ті численні дописки до замовлень тижневика, що їх надсилають різні люди із різних місцевостей. Усі вони однодушно вітають новий видавничий плян та зв'язують з ними великі надії для нашого суспільного і культурного розвитку.

Плян нового видавництва не постав — як кажуть — впродовж одної ночі. Вже 22-га конвенція УНСоюзу, що відбулася в травні в 1949 році, одноголосно прийняла заяву Редакції „Свободи" про „пекучу потребу недільного видання, яке поміщувало б матеріяли на суспільні, літературні, мистецькі й культурні теми". Підкреслюємо, що це було ще в травні два роки тому. Справа назрівала дальше і Головний Уряд УНСоюзу на своєму річному засіданні в березні цього року прийняв одноголосно запропоновану Редакцією „Свободи" вже конкретну резолюцію, яка дослівно звучала: „Поробити заходи для видавання при „Свободі" окремого літературно - мистецького недільного числа, очевидно з окремою передплатою".

Отже, справа суспільного літературно-мистецького тижневика при „Свободі", як виразно виходить з наведеного, не була в жадному разі ані припадком, ані „солом'яним вогнем", ані жадним іншим обумовленим хвилевими обставинами задумом, але найбільш серіозною, довго плянованою і всебічно обміркованою справою. Тут не йдеться про припадковість і доривочність, але про плановість і постійність. Вважаємо за потрібне підкреслити ці речі, бо серед загального і безсумнівно щирого ентузіязму, з яким наш громадський загал прийняв заповіджене здійснення давних і направду дозрілих плянів, тут і там у вузькому колі висловлюється застереження, мовляв, подібні видання вже є і ледве існують, або що УНСоюз взявся за „несвою справу". Жадне з цих тверджень немає найменшого виправдання. Поперше — справа культури і її проґресу не є справою конкуренції, щонайменше в нашому розумінні. Навпаки, УНСоюз і „Свобода" таку „конкуренцію" тільки привітали б і зі свого боку дали б їй можливу піддержку. Як йдеться про існуючі видання, УНСоюзові і „Свободі" найбільше залежить, щоб вони вдержались і розвивались. Це не тільки тому, що в нашій громаді є під цим оглядом прогалини, яких не потрапить заповнити навіть десять подібних видань, але з досвіду знаємо, що кожний неуспіх і занепад в нашому громадському житті гірко відбивається теж на громадській та видавничо-культурній праці УНСоюзу. Ця інституція не є приватним „бизнесом", але справді громадською інституцією в найширшому розумінні того слова і вона до живого заінтересована тільки в проґресі на всіх ділянках нашого життя. Тому теж заповіджене видання нового тижневика можна розглядати тільки під цим кутом, що й робить широкий загал нашого громадянства.

Звичайно, „Свобода" піде назустріч загальним побажанням не тільки щодо самого видавання нового тижневика, але й щодо його оформлення та редакції. Вже згадувано, що редакція тижневика буде в руках окремої Колеґії, до участи в якій будуть запрошені найвидатніші наші письменники, мистці, критики і т. п. Проте, вони цілком певно керуватимуться побажаннями загалу. З дотеперішніх голосів виходить недвозначно, що цей загал бажав би мати літературно-мистецький тижневик, але не вузько-професійний, тільки суспільно - родинний, редагований висококваліфікованими письменниками і мистцями, але призначений для народу та його найширших культурних потреб. Автім, ці справи будуть ще широко обговорені і в них заберуть слово і автори і читачі. Тепер найважливіше — приспішити зголошування замовлень, надсилати їх негайно в тій свідомості, що це справді наше єдине в своєму роді культурне референдум і від нього може залежати багато більше, як саме тільки видавання тижневика.

Іван Кедрин.

ТЕОРІЇ НА ЕКСПОРТ

Кожна держава (державна влада), яка веде екстермінаційну політику у відношенні до частини своїх громадян чи ворогує із сусідами через свій імперіялізм, намагається шукати арґументів, що її морально виправдували б. Таким чином родяться штучно ковані теорії, призначені на експорт, виключно як допоміжний засіб тієї своєї в самому своєму засновку аморальної політики. Ті, що їх проголошують, діляться звичайно на дві катеґорії: на таких, що „на зимно" придумують теорії, обраховані на людську дурість, та цинічно проповідують їх, і на таких, які дійсно вірять їм, даючи цим доказ своєї політичної і духової тісноти. Ми, українці, маємо діло з такими сусідами, що раз-у-раз чуємо від них щораз нові теорії на тему, хто ми.

Конкретно: В основі всіх цих теорій була найперша і так мовити „найдалі йдуча", що українців взагалі не було і нема, а є лише винахід німців, чи персональний винахід ґрафа Стадіона. Потім наші польські сусіди впевняли, що існує „люд рускі", а лише „партія українська". Цю ендецьку теорію перейняли і в дещо зміненій формі передавали навіть із соймової трибуни відродженої Польщі чільні польські політики: мовляв, з „людом рускім" можна б жити, бо він спокійний, „почціви", але інтеліґенція неможлива, бунтарська, і вона є причиною всього лиха. Це признання факту існування української інтеліґенції було теж „концесією" для українства, бо раніше ці самі польські діячі вживали, як головного арґументу у своїх заходах панувати на українських землях, що українці „не мають зовсім інтеліґенції" і тому нездібні створити будь-який державний апарат та втримати державу. Очевидно, що було безліч також інших теорій, як наприклад про те, що Україна починається щойно за Збручем, бо галичани — це не українці, — була теорія, що мова українських селян зовсім інакша, як штучна „мова Грушевського", — була теорія, що ввесь український національний рух — це аґентурна робота німців, були чудернацькі теорії про поділ на елементи „льояльні" і „вивротові" і т. д., і т. д.

По російському боці відбувалася та сама забава. Найдалі йдучою теорією був історичний вислів міністра Валуєва про „нє било, нєт і бить не может". Потім змодифіковано його, ділячи український нарід на малоросів і мазепинців. За останньої революції все українство, ввесь нарід звужували до поняття Центральної Ради і в самому Києві були російські прихильники не тільки чорносотенного „Києвлянина", а й демократично-ліберальної „Кієвской Мислі", які клялися, що все лихо тільки в „етой Радє", бо коли б не стало Ради, то ввесь український нарід покірно прийме кожну російську державну владу. І тому, послідовно, коли прийшли на Україну московські большевики, то в їхній офіційній теорії не було в Україні ніколи ніяких протиросійських повстань: були просто „бандіти" і була червона правовірна боротьба з „бандітізмом".

Про останню російську теорію ми дізналися зовсім недавно. Була вже про неї згадка і в „Свободі": Це тільки (запевняють нинішні російсько-еміґрантські лідери) галичани є „сепаратистами", бо наддніпрянці й не думають про ніяку сепарацію від Росії. А що Галичина була вже плятформою порозуміння Росії з Польщею, як російська заплата українським коштом за спільний з Польщею фронт проти всіх визвольницьких рухів на Сході Европи, то й тепер — хоч цього голосно російські еміґрантські політики не говорять — можна буде сепаратистів відступити Польщі, хай вона їх пацифікує, а наддніпрянська Малоросія і малороси залишаться вірні третьому Римові. Цю теорію українська преса зустріла, як політичну інтриґу, щоб розсварити галичан і наддніпрянців.

Може дійсно наївні автори тієї теорії і мали такий замір, але вони доказали своєю теорією власне ту свою безмежну наївність і таке повне незнання українського терену та українських настроїв, що самі себе дискредитують.

Бо ж ми знаємо, що в українському громадянстві тут і там покутують все ще настрої зовсім протилежні. Отож, у деяких наддніпрянських колах завжди існує погляд, що це галичани — політичні москвофіли, потенціяльно готові заключити в догідний момент другу Ситківську умову (як із Денікіном) на те тільки, щоб дістати змогу боротися проти Польщі. І — навпаки — в деяких галицьких колах дивляться на наддніпрянців, як на потенціяльних політичних полонофілів, готових до другої Варшавської конвенції, аби тільки здобути можливості боротьби проти Росії.

І хоч можна з такими поглядами скільки хочете полемізувати і доказувати їх актуальну абсурдність, проте вони таки спираються бодай на історичних прецедентах і вони є. Такої ж комбінації, щоб акуратно наддніпрянці були автономістами чи федералістами у відношенні до Росії чи взагалі прихильниками будь-якого участництва в „общему котелку", будь-якої „окремої кімнати під спільним російським дахом", — такої комбінації ми досі не знали і дізналися про неї щойно від російсько-еміґрантських фантастів.

І тому нема чого ані обурюватися тією новою теорією, ані вбачати в ній засіб сіяння внутрішньо-українського роздору. Навпаки, самі наші сусіди дають нам докази, що взаємні українські підозріння щодо русо- чи польонофільства анахронічні, в політичній актуальщині абсурдні, так само фантастичні, як теорії, що мають морально виправдати продовжування в другій поло-

(Докінчення на стор. 3-тій).

М. В. Дольницький.

Арґентина перед виборами

11-го листопада відбудуться в Арґентині вибори нового президента країни. Мало таких, які сумніваються, що президентом Арґентини стане хтось інший, а не дотеперішній президент Жуан Перон. Його позиція після недавної кількогодинної революції зміцнилася, а заходи проти опозиції майже повністю спаралізували свободу дії його противників.

Перона уважають загально диктатором. Демократична преса світу неоднократно звертає увагу прилюдної опінії світу, що Арґентина — це тоталітарна держава. Запеклий ворог Перона, кол. редактор часопису Ля Пренза, що його уряд Перона за опозиційне і критичне становище до сучасного режиму, закрив, на запит одного з американських журналістів, чи арґентинський тоталітаризм є справді жахливий, відповів: ні, він не такий кривавий і жорстокий, як нацистський, та проте він неприятливий для кожного, хто думає демократичними категоріями.

Немало таких, що уважають арґентинський тоталітаризм нічим іншим, як арґентинським націоналізмом. Гасла урядової партії Пероністів, що її очолює Перон, і Жіночої Орґанізації, що її очолює його дружина Ева, є „за щасливу, велику Арґентину, проти комунізму, імперіялізму і капіталізму". В цьому гаслі і ціла програма сьогоднішньої Арґентини.

Жуан Перон походить з визначної арґентинської родини. Свою політичну кар'єру почав він, добившись в армії ранґи полковника. Його дружина Ева Марія Дуранте де Перон, кол. радіо-кінова артистка, з хвилиною, коли Жуан став президентом, розвинула велику акцію. Перон — в політиці, Ева — на соціяльному полі — розгорнули широко-закроєну реформаторську діяльність, добившись успіхів і популярности серед населення. Идучи, одначе, слідами тоталізму, уряд Перона захопив повну контролю над Загальною Федерацією Робітництва, підпорядкував собі 300,000 армію поліції, повністю узалежнив мілітарний провід від уряду. Ева стала головою закладеної після проголошення виборчого права для жінок Пероністської Партії Жінок. Всю мілітарну, поліційну і громадську контролю в країні захопили і тримають її міцно в руках — Жуан Перон і його дружина.

В таких умовинах, очевидно, нема багато місця для опозиційної діяльности. Тих, що сміли критикувати режим, ждала в'язниця або вигнання з держави. Преса, хоча б і недержавна, мусіла друкувати деякі державні матеріяли. Радіо контрольоване урядом, не дає змоги опозиції користати з хвиль етеру. Опозиційну газету Ля Пренза — закрито, а другий великий опозиційний часопис „Ля Насіон" в Буенос Айрес, дістав державну осторогу за критику уряду. Перон і його дружина не терплять критики і це зменшує на багато вартість і значення навіть і добрих реформ і намагань режиму. Без критики — нема удосконалення, а тільки шлях до упадку.

Та покищо позиція Перона і його дружини — незахитані в Арґентині. Спонтанними маніфестаціями (дехто твердить, що ця спонтанність нацистсько - фашистівського характеру) маси населення домоглися номінації Перона до виборів на нового президента, а навіть номінації Еви на заступника президента. Ева, проте, під натиском армії, зреклася номінації. Вона і надалі, хоч не має ніякого офіційного титулу ані уряду, керує низкою важливих державних секторів з свого бюра в міністерстві Праці.

Перон спираючись на поліційну силу і силу армії, а Ева на підтримку тих, які користають з її соціяльних реформ, дивляться в майбутнє з самопевністю. Вони переконані, що нові вибори принесуть їм повну перемогу. В почутті цієї самопевности Перон „попросив" парлямент про звільнення його з обов'язку президента в передвиборчий час, а уряд запросив сусідні держави вислати обсерваторів, і представників преси до Арґентини, щоб могли наочно переконатися, що вибори проходитимуть демократичним способом. Опозиція, тимчасом, оголосила заклик до уряду, щоб він запевнив її, що не буде переслідувань за опозиційну пропаґанду. Такого запевнення вона не дістала. Зрештою, опозиція саме тепер після недавньої короткотривалої революції послаблена ще більше, як була досі. Так як справи маються, Жуан і Ева залишаться при владі й на дальших 5 років.

Іван Смолій

ОСТАННІЙ БІЙ

2)

Тихо відчинилися тоді двері, і до нього підійшла мама.

— Засвіти! — сказала вона. Тут письмо.

— Письмо? — Ганс світив і відбирав від матері коверту.

— Щойно приніс післанець з магістрату. Так поспішав, що навіть слова не сказав, щоб то воно в таку пору.

Ганс роздер коверту, перебіг очима по рядках і змінився на обличчі, стояв приголомшений. Це було звичайне мобілізаційне візвання для Курта Вебера, що мусів ще сьогодні вночі від'їхати.

Війна висіла на волоску, про неї тільки й говорили, її треба було сподіватися в кожній хвилині, а все ж Ганс глядів розгублено, майже злякано на залюблену пару, що, не прочуваючи нічого, мріяла на бальконичку в місячному сяйві про своє недалеке нове життя.

Ганс відчув у тій хвилині, що кінчиться безповоротно теперішнє, що знову по роках тиші наступає в їх хату демон, як тоді, в його дитинстві, коли батько й дядьки пішли на війну, не повернувшись уже ніколи з чужих країв. Так і вони розійдуться тепер, доля розділить їх, розкине світами.

Ганс почув себе знову головою родини і з турботою підходив він до новоженців. Звістити треба було негайно, адже за три години Курт мусів виїхати.

— Курт! — промовив він, станувши на порозі.

У його голосі відбилося мабуть оте незвичайне, бо закохана пара оглянулась рвучко і обоє підхопились зразу. Ганс бачив, як блідло Куртове обличчя при читанні, як здивовано, не довіряючи собі, глядiла Ліза, прочитавши письмо з питомою жіночою швидкістю.

— Війна! — сказав глухо Ганс.

— Так! — Курт випростався нараз. Збентеження зникло з його обличчя, він навіть пробував усміхнутися, коли говорив: — Нарешті! Нарешті маємо її! Гайль! Зіґ!

І мов з радости, мов зі зворушення він обняв маму, потім Лізу, потім почоломкався з Гансом.

Оті три години перед несподіваним від'їздом — це був хаос, метушня, щось глупе, нерозумне. Мама вибирила все білля, всі запаси солодощів і тісточок, складаючи у величезні куфри.

Курт розкидав усе, він взяв лише дещо білля й речей. Він був рішучий, енергійний, прямо веселий. Вони супроводжали його до поїзду, що вже сповнів новобранцями й призовниками. Курт сміявся, жартував і так усміхнене його обличчя в вагонному вікні відсунулося з світляного круга станції в темінь ночі, на Схід... Ліза перейшла жити до них уже як невістка. Так порішили. Шлюб візьмуть, коли Курт приїде на відпустку.

І ось...

Вебер мов виринув на хвилину з повені споминів, глянув на розгорнені перед собою листи, став перелистовувати їх. І з ними перемигували події — осінь, зима, короткий побут Курта вдома і знову прощання, коли хвиля заліза і людей хлинула на Захід, на, здавалося, непрохідні заборола. Мов коротка та безконечно насичена гроза струсонула західніми кордонами, і будовані десятками років оборонні лінії розсипалися — побідні армії докочувалися до океану.

Абевіль, 28 липня 1940

Ганс! — писав Курт.

...ми непереможні. Ніщо не встоїться перед нами. І гордий за свій народ. Включений у могутній організм армії, я відчуваю силу, що розторощує все. Мажіно поза нами, Бельгія поза нами. Над Парижем знову наші прапори!

Я над морем. Я проїздив понад сам берег, де так неславно лягла інтервенція. Я бачив білі скелі Дувру і дивлячись на них, я повторив ще раз „Ґод штрафе Енґлянд!" Я чую, як щораз густіше підтягаються наші армії до океану, як виростає наша сила. Я певен одного ранку ми знімемося, ми загатимо Канал масою наших військ і, твердо вхопившись білих берегів, заллємо отой острівчик біля Европи.

Іде велика пора. Я вірю в неї, як вірив і дождався того, щоб напитися на шампанській рівнині доброго вина і піти погуляти в ославленому Парижі, нашому Парижі, куди саме їду.

Гайль!

Курт.

Дорогий Курт! Він так захопився перемогами, що ні словечком не згадав про рідних, не питав ні про що і не знав нічого.

Він не знав, і того, що його, Ганса, вдома вже не було, війна захопила і його. Цього Куртового листа переслала Гансові Ліза в далеку Норвегію й читати його довелося на височинному гірському становищі в окопах, звідкіля було видно лише сиве море, повне таємниць і несподіваних надранніх наскоків впертого противника.

Чому видався йому тоді гарячий запал Курта дивним, зовсім чужим? Чи тому, що холодно, жорстоко налягали на них небезпеки? Чи може по кошмарних згадках дитинства він лякався війни? Чи відірваний від батьківщини, чувся на тому окрайчику землі між чужими горами й ворожим морем мов на непевній морській косі, що врізалася в море, готова в кожній хвилині щезнути під хвилями під мовчанку полярних ночей?

А може прочував він оте, що прийшло по коротких літніх місяцях, коли знову дихнуло морозом, коли білою мрякою окувалося море і в надранній тиші, підкравшись близько до берега, ригнув ворожий крейсер вогнем, засипаючи їх становища зливою стрілен.

Нитка свідомости урвалася тоді. Ганс прочунявся в шпиталі аж по довгих тижнях, мов вернувся з того світу блідий, безсилий. Шрапнель розторощив йому бік, порушив хребет, викликуючи несподівану втрату свідомости.

У нього призбиралося багато листів від Курта, що їх не давали Гансові прочитувати, щоб не викликати зворушення. Тепер прочитував їх, все однакових, бадьорих. Курт не змінився. Він мов ведений долею, брав участь у багатьох боях, ганявся аж під еспанський кордон, побував вдома, одружився з Лізою й побрів в Італію.

Ось лист

Неаполь, 2 лютого 1941

Ганcе!

Я вельми тішуся, що Ти приходиш до здоров'я і що скоро прийдеш додому на довшу відпустку. Я хотів би побачитися з Тобою, розказати про дещо, на що нема місця в листі. Ти не уявляєш собі мабуть там, тої гігантної гри, що ось почалася між нами й Англією, яка кокетує з усіма, щоб зліпити проти нас міцніший фронт. На її кокетерії відповідаємо ділами. Я вірю, що наш молодий орел виклює очі постарілому, ледачому левові, втопить у морі його корону. Ми розвалимо його лігво, а цей острівчик стане спокійними луками, де випасатимуть овець, стригтимуть вовну й виконуватимуть замовлення наших контор заморської торгівлі.

(Продовження буде).

Микола Очерет

10 РОКІВ ТОМУ

2)

Того ж таки вечора по місту вже їздили німецькі пікети, дивились на це дивовижне, незвичайне видовище і мовчки виїздили з міста. Ранком 19 вересня до Києва почало входити німецьке регулярне військо, але в життя столиці воно не втручалось, бо було заклопотане розміщенням своїх частин. Основні маси війська були розташовані у Липках та на Печерську, але головний штаб зайняв будинок „Гранд-Готелю", що знаходився на Хрещатику проти Миколаївської. Комендатура розмістилась у готелі на Прорізній ч. 1. В інших великих будинках на Хрещатику розміщено польову жандармерію, а СС-івські установи зайняли великий будинок бувшого Губерніяльного Земства (за большевиків — „Палац Праці") на Великій Володимирівській вулиці. На другий день після вступу до міста німці почали вивішувати накази, щоб усі які служили в червоній армії, з'явилися до комендантури. Там же мусіли бути зареєстровані усі підприємства й установи, а всім робітникам і службовцям, а також завідувачам і керівникам установ наказувалось з'явитись на місце своєї праці і почати регулярну роботу. Тут же було відчинено бюро, що видавало пропуски всім, хто бажав покинути місто і йти розшукувати своїх. На другому боці Прорізної у буд. ч. 2. колишній банк зовнішньої торгівлі (за большевиків — магазин дитячих іграшок), населення мусіло здавати газові маски, вибухові матеріяли, зброю, мисливські рушниці, радіоприймачі... Горе з тими радіоприймачами! Їх все населення здало „совєтським властям" ще на початку війни, а вночі з 18 на 19 вересня розбивши склепи де вони були захвані, знову розібрали їх до-дому. Тепер знову здавай! Отож квартали Хрещатика між Фундуклеєвською та Думською площею, себто ті, що прилягали до Прорізної, були цілий день заповнені людьми, що тут кишма-кишіли.

24 вересня коло 2 годин пізня полудня, я стояв біля будинку поліграфічної школи на розі Думської площі та Хрещатика, напроти Інститутської вулиці, коли раптом у будинку на Прорізній ч. 2. стався величезної сили вибух, і полум'я, вирвавшись з будинку, перекопилося через Хрещатик аж до другого боку, а через мент на мою голову, як листя, посипалось шкло з вікон будинку, що біля нього я стояв. Нарід кинувся тікати, а я, щоб не бути розтоптаним під час масової паніки, став на бік і чекав, поки звільниться вулиця. Аж тут почувся новий, ще сильніший вибух у будинку „Гранд-Отелю" і майже одночасно з Хрещатицького Пасажу.

Разом з цими вибухами повалив густий чорний дим з вікон обох будинків. Дим валив без перерви і видно було, як на другому і третьому поверхах вихоплювались з вікон великі вогняні язики. В обох будинках горіла нафта, що її заздалегідь було там розлито, а тому пожежа швидко ширилась. Перші вибухи вбили велику кількість людей, що стояла в черзі до комендатури, та тих, що принесли здавати зброю, але ще більш було поранених уламками каміння та ушкоджених підчас масової втечі. Німці втрадили при вибуху у „Гранд-Отелі" одного генерала та чимало військовиків вищого офіцерського складу. Отож бачачи, що насувається велика біда, німці кинулись шукати води і коло Опери, знайшли величезний резервуар під землею з великим запасом води і почали цистернами подавати воду на Хрещатик. Та це не зменшувало пожежі, бо комуністи, які залишились у місті з „спеціяльним завданням" робили все нові й нові підпали і пожежа ширилась. Німці ловили „підпалювачів" і розстрілювали їх на царській площі та на Бесарабці. Коли ж і це не помагало, німці почали ловити всіх, що проходили і розстрілювали пачками по 50 до 60 осіб. На третій день цієї великої пожежі, німці літаками привезли з Варшави кілька кілометрів гнучкого, Гумового шлангу діяметром коло 6 дюймів і почали подавати ним воду прямо з Дніпра. „Партизани" розрізали шланг кожем, але їх піймали й розстріляли на царській площі. Тут можна було бачити розстріляних, серед яких було багато жидів. Другого дня після цього випадку з'явився наказ, щоб усі жиди, які залишились у місті, зібрались на жидівському кладовищі на Лук'янівці. І вже на початку жовтня всі у місті знали, що німці на Лук'янівці розстріляли коло 70,000 жидів. Таке було перше знайомство населення столиці з „геррендфольком", що думав будувати „Нову Европу". Але розстрілами пожежі не погасиш! Тому на вулицях їздили автомобілі з мікрофонами й наказували всьому населенню загрожених пожежею районів залишити мешкання й негайно перебратись на околицю міста. І люди, взявши з собою, що можна було винести, розташувались на Володимирській горці і там днювали і ночували, доки не вдалось знайти приміщення десь на окраїні. Німці виділили окремі відділи технічних військ, що самі або за вказівками населення вишукували в будинках міста міни та вибухові речовини. Так з підвалів Опери на Володимирській вулиці вони вийняли коло тони вибухових речовин; з будинку Педагогічного Музею (бувш. Центральна Рада) вийняли заряд „ТНТ" коло 3-х тон. Величезну кількість вибухових речовин знайдено в підвалах головного будинку Університету; в будинку Державного Банку були знайдені міни, включені в електричну освітлювальну мережу; те ж саме знайдено в будинках НКВД на Єкатерининській вулиці та в будинкові ЦК КП(б)У на вул. Трьохсвятительській і в будинку засідань Раднаркому. Знайдені міни по державних та приватних будинках годі й лічити!

(Закінчення буде)

Іван Манило

СУХІ СУХАРІ ПІДСУХИ

... поетів досить,
А книжки, щоб читать, — кат-ма,
І надареме серце просить
Хоч би... маленького Дюма.
М. Рильський

В „Літературній газеті" — органі СРПУ (Спілка Радянських Письменників України) — раз-по-раз з'являються імена багатьох українських поетів-одописців, в творах яких панує, як пише газета „почуття безмежної відданости та незмірної любові всього нашого сорокамільйонного українського радянського народу до великих вождів Леніна і Сталіна відтворені з виключною щирістю..." (В. Речмедін). Серед тих різнокаліберних поетів ми доволі часто зустрічаємо ім'я Олександра Підсухи — представника молодшого покоління совєтських письменників.

Олександер Підсуха вже видав друком дві збірки поезій. Перед нами одна з них — „Солдати миру" (поезії, видавництво „Радянський письменник", Київ — 1948).

Є поети-філософи. Вони, як казав колись М. Орест, мудрі і мрійливі. Їм не треба ні грошей, ні слави. Їх мало.

Є поети-трибуни. Вони зацікавлені в широкому літературному розголосі. Правда, вони пишуть майстерно, але славу вони збирають, мов крихти на столі... Їхні вірші знайдете у всіх часописах і журналах.

Є поети-агітатори. Ці вічно тупцюються на одному місці та мають бідний лексичний багаж. Переважно вони і в житті нікчемні й примітивні. Ю. Шерех та В. Державин іноді згадують таких поетів „незлим тихим словом".

Є також поети-герої, поети-плаксії, поети-дегенерати, поети-маніяки, поети-графомани або поети-геніомани... Їх не сіють і не жнуть.

Є поети, які співають щиро, надхненно, захоплено! Ці поети мають іскру Божу, — і вона в них горить — не згорає...

Є поети-ремісники. Їх ми можемо пізнати з першої строфи. Їхні поезії без поезії. Вони вже пишуть і друкують по 10 або 25 років і досі не вибилися з сірих рядів. Це — вічні початківці. Євген Маланюк в своїй рецензії писав про одного подібного поета, що його, мовляв, „книжка загально бліда, може блідіша першої книжки того ж автора". Олександер Підсуха належить до поетів-агітаторів:

Ми ростемо!
Ніяка сила
Наш ріст не може зупинить.
Там,
Де село до тла згоріло,
Погляньте —
селище стоїть.
(„Солдати миру", стор. 7).

В тій, чомусь порваній строфі, тільки нескладна рима та чотиристопний ямб дещо „рятують" суху „поезію" Підсухи.

Проте, ми не хочемо бути тенденційно-однобічними до видань „Радянського письменника". Ось уривок з поезії „На варті" Ол. Підсухи (стор. 5):

Я хочу миру!
Ще не прохолов
Мій автомат.
Ще нерви у напрузі
Лише учора з бою я прийшов.
Та про який же мир кажу я,
[друзі?

Ці рядки — газетна проза. Заримований допис селькора. Такі „шедеври" розсипані щедро по всій збірці Підсухи і нам зрештою стає дивно, як вони можуть потрапляти на книжковий ринок в столиці України?! Щоправда, на ринку, як на ринку — бувають всякі товари.

В похідній сумці вірші й сухарі...
А скільки тем лишилось — невідомо.
Спав в полі,
а з появою зорі
Все далі брів до тихого ще Дону.
(„Солдати миру", стор. 55)

Де тут образ-метафора? Епітет? Свіже слово? Оригінальна рима? І нарешті — вірші й сухарі... Сухарі й вірші... Як це банально й нікчемно-примітивно!

Але бійцям нема спокою.
І. вірші слухати ждуть:
Коли,
коли на поле бою
Їх ешелоном повезуть.
(„Солдати миру", стор. 40)

Кого ж повезуть ешелоном на поле бою: чи вірші, чи бійців — автор не говорить. Мабуть, повезуть ешелоном-поїздом вірші самого Підсухи, бо його вірші, як сухарі, — і бійці, наситившись добре ними, не будуть голодними...

Збірка „Солдати миру" О. Підсухи має 78 сторінок малого формату. Редагував її А. Кацнельсон.

КНЯЖА ПАРА У ВИННИПЕГУ СЕРЕД СНІГОВІЇ

Виннипег, 16 жовтня. — Британська престолонаслідниця, княжна Єлисавета й її чоловік, князь Единбургу, прилетіли до Виннипегу і опинились серед снігової на відвідини столиці провінції Манітоби. Не зважаючи на холод, на вулиці вийшли тисячі населення серед ентузіязму спинили похід, поки княжа пара прибула до готелю Роял Александра. Після того обоє гості поїхали на прийняття в провінційнім парляменті, а ввечорі відбулася гостина, получена з балетом в Спивк Одиторіюм.

Нові Книжки

Український Бібліологічні Вісті. I. УВАН. Серія: Книгознавство. Накладом Т-ва Прихильників УВАН. Авґсбурґ. 1948. Ст. 82.

Особливі умовини культурного життя на еміграції спричинили спізнене — на 4 роки — й скорочене видрукування першого числа „У. Бібліологічних Вістей".

Друге число цього журналу, що виходить за редакцією проф. В. Дорошенка складається з статтей:

Від Редакції (про завдання журналу);

В. Порського: Бібліологічні Вісті (про колишні київські „Б. Вісті" — видання Укр. Наук. Інституту Книгознавства);

В. Дорошенка: Літературно-Науковий Вісник (про два періоди — київський і львівський Л.Н.В.);

А. Животка: Нездійснені пляни видання українських часописів — (про низку запланованих, але невиданих наших часописів. Це чи не остання праця покійного історика української журналістики);

Ю. Сірого: Із спогадів про українські видавництва (про київські видавництва „Лан" та „Давні");

Г. Чикаленко-Келлер: Юрій Котермак-Дрогобицький (про свіже відшуканий примірник книжки „Юдіціюм..." Ю. Дрогобицького з 1483 року, та про автора цієї книги);

В. Порського: До матеріялів про П. Куліша (нові відомості про відносини П. Куліша до свого батька);

Н. Полонської-Василенко: Видання ВУАН у Києві, знищені большевицькою владою (про величезні страти готового до друку або вже друкованого наукового матеріялу);

Л. Биковського: Секція Книгознавства УВАН (про діяльність цієї секції УВАН на еміграції);

Д. Дорошенко: Пам'яті Євгена Вирового (про трагічно загинулого в Празі видавця, ученого, музеолога і філателіста).

За статтями слідують пильно зложені огляди рецензій та хроніка. Ці розділи приносять відомості про нові публікації і відомості про діячів українського слова, про історію видавництв на чужині, про бібліотеки, музеї, архіви, збірки та низку посмертних згадок.

Журнал цікавий для всіх. Зложений фахово і дбайливо він з честю намагається продовжувати славну традицію київських „Бібліологічних Вістей". Побажання кожного читача напевно буде — якнайскорше дочекатися другого числа „Б. Вістей".

Іван К-ий

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА.

● **Книжка М. Стахова про Гетьманський режим 1918 р. Накладом Української Вільної Громади в Америці** (2965 Карпентер стріт, Дітройт 12, Міш.) вийшла нова книжка М. Стахова — „Гетьманський режим у 1918 р. та його державно-правна якість". Ціна 40 центів.

● **Книжка З. Книша про Коменданта УВО. У Вінніпезі вийшла книжка З. Книша „Дух, що тіло рве до бою..."** (Юліян Головінський, Крайовий Комендант УВО). Книжка має 200 стор., 21 ілюстрацію і 5 ситуаційних плянів. Ціна $2.

● **Виступ театру В. Блавацького в Торонті.** 13-14 жовтня ц. р. в Торонті театр В. Блавацького виступив з виставами п'єс Лесі Українки — „Оргія", „Камінний господар" і „На полі крови".

● **Український Вищий Музичний Інститут ім. М. В. Лисенка в Торонті** по відкрито 1 жовтня 1951 р. при церкві св. Миколая під патронатом Кир Ісидора. В ньому викладатимуть висококваліфіковані фахівці.

● **Збірку поезій Миколи Зерова**, одного з п'яти визначних поетів-неокласиків, випускає цими днями руховне руханне філадельфійське видавництво „Київ". Збірка зватиметься „Каталептон" (грецьке „залишки") і обійматиме поезії, які не ввійшли до попередніх видань збірок того поета. Одночасно те саме видавництво заповіло видання в короткому часі збірки поезій Є. Маланюка п. н. „Влада". Буде це шоста чергова збірка творів цього сучасного найвидатнішого нашого поета. На видання тієї збірки під час війни німецька цензура дозволу не дала.

Теорії на експорт

(Закінчення зі сторони 2)

віні 20-го сторіччя заповіту Петра І. Цілковита відірваність від дійсности російських емігрантів, повне незнання українського терену і придуманя теорій виключно лиш крізь призму остаточної російської цілі — недопустити до визволення під'яремних Росією народів — мають той наслідок, що замість наблизитись до цієї цілі, вони наявно від неї віддаляються. Бо наблизити їх могло б дійсно тільки ослаблення українського фронту, і тому всі знаки на землі і небі вказують, що в розбиванні українського фронту за ввесь час тривання еміграції в Европі та в невдачах широкої української консолідації умочають пальці агентурні чинники. Але російські емігранти чорносотенного і демократичного табору аж занадто наївні й анальфабетичні: тому ніколи ще ніхто не причинився так сильно до консолідування українського фронту, як самі вони, ніхто не зумів так добре, як вони спровокувати лідера УРДП, радикального табору підсовєтської еміграції, щоб він маніфестаційно проголошував свою солідарність з лідерами обох націоналістичних відламів в одностайному протиросійському фронті. Небезпечним є противник мудрий і хитрий. Повстання теорії про мазепинських галичан і недолюмених наддніпрянців дає таке жалюгідне свідоцтво її авторам, що вони не є — як ми чули недавно в одній політичній дискусії — тими левами, які не тільки хочуть з'їсти свого евентуального партнера, але й мають при своєму апетиті — зуби.

ДЮЇ КРИТИКУЄ НЕДОМАГАННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ

Гартфорд, Конн. — Пропаганда Злучених Держав в Азії йде на руку комуністам і відчужує приятелів, замість їх з'єднувати. Таку критику висловив губернатор стейту Ню Йорк Тамес Е. Дюї у промові перед адвокатським товариством стейту Конектикат. Він doрадкував, щоб змінити дотепершній напрямок і для азійських народів прийняти гасло: „Азія для Азійців".

УНР ПРО НЕВАЖНІСТЬ ВАРШАВСЬКОГО ДОГОВОРУ

(Докінчення зі стор. 1-ої)

ліки за незалежність України. Коли в листопаді 1919 року упав український регулярний протиросійський фронт, уряд Української Народньої Республіки, знайшовшись у безвихідним положенні, щоб уможливити дальшу боротьбу України — проти большевицької Росії, — підписав був з урядом Польщі політичну і військову конвенцію у Варшаві 21. квітня 1920 року, не спинившися перед важкими територіяльними жертвами відносно Західної України. Однак ця конвенція, — проти якої галицький екзильний уряд виніс протест, не була ратифікована ні польською ні українською стороною і, між іншим, тому ніколи не увійшла в правну силу. Сам польський уряд не уважав цю конвенцію за правосильну, коли, не виповівши її, заключив у Ризі 18. березня 1921 року з Совєтською Росією договір".

Далі меморіял стверджує, що „За польського панування в Західній Україні польський уряд вів політику систематичного безоглядного винародовлювання українців. Це доба невпинних польських переслідувань, арештів, репресій і насильства та час перманентної боротьби між українським народом і польською державою" і вичислює цілу низку фактів, які ілюструють це ствердження.

Переходячи до найновіших часів, автори меморіялу заявляють: „За 2-ої світової війни на західніх українських землях була створена Українська Повстанча Армія (УПА) для боротьби проти німецької і проти російської окупації. Український народ досі продовжує свою боротьбу проти російського комуністичного поневолення. У тій боротьбі він склав і складає величезні жертви за незалежне життя у своїй державі, а не за відновлення польського панування в Україні. Територія, якою Комітет Вільної Европи хотів би розпорядити, є інтеґральною частиною Української Народньої Республіки, що була завойована російськими большевиками в 1920 р., так як в 1945 р. завойована була ними Польща. Договором у Ялті 11 лютого 1945 р. вирішено включити Західню Україну до Совєтської України. Що названі землі — це територія українська, ствердив між іншим тодішній міністер закордонних справ п. Антоні Іден підчас дебати, яка відбулася 22 лютого 1945 р. в Англійській Палаті Громад в зв'язку із згаданою конференцією в Ялті. Пан Іден заявив, що 'питання Східної Галичини ,не російська чи польська, а в переважній мірі українська проблема'. Свого права на свободу український народ обороннятиме непохитно за всяких умов.

Комунікат Комітету для Вільної Европи з 22 березня 1951 року стоїть у яркій суперечності до основних прав народів і людини, зокрима до основних принципів Атлантійської Хартії і Хартії Об'єднаних Націй, як не менш суперечить численним офіційним заявам уряду ЗДА і передових американських політиків про необхідність забезпечення свободи для поневолених народів... Однак заява Національного Комітету для Вільної Европи не може в українському народі ослабити щирих почувань глибокої симпатії і поваги до американської нації та не може захитати його віри в почуття справедливости самого уряду ЗДА. Дозволяємо собі однак звернути увагу Вашій Ексцеленції, що ця заява дала, на жаль, російській большевицькій пропаґанді арґумент величезної ваги. Совєтський уряд, який маскується в своїй пропаґанді ,незалежністю' Совєтської України і навіть включив Совєтську Україну до ОН, має тепер нагоду лякати українців відновленням польського панування над українським народом і вести пропаґанду немов би то уряд ЗДА готовий піддержувати несправедливі претенсії Польщі на українські землі".

Копії цього меморіялу з відповідними супровідними листами розсилається урядам усіх демократичних держав, в тому числі й екзильному польському урядові у Лондоні.

(Укр. Інформ. Бюро)

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЙОНКЕРС, Н. Й.

З діяльности СУМА

В минулому літньому сезоні місцевий осередок СУМА розгорнув спортову діяльність, вистаравшись в управі міста за дозвіл користуватися спортовою площею „Глен". Щодня по праці „відходила" відбиванка, український національний спорт. Сходилися на площу хлопці й дівчата, а також старші, з нової і старої еміґрації і то масово, нераз більше, як на громадські сходини. Крім відбиванки забавлювалося в товариські гри і забави, при чому і українська пісня лунала понад площею.

Комітет будови школи і галі

Місяць серпень був присвячений збірці на фонд будови школи і галі. Місцеві священики в асисті комітетових обходили всі родини нашого походження і зібрали в готівці і зобов'язаннях платних до серпня слідуючого року загальну суму $11,300. Три родини пожертвували по 300 долярів.

Коли додати останню квоту до зібраних уже фондів, то наша Церква має вже біля $80,000, яка то сума буде ще побільшена цього року доходом з базару, що починається 20 жовтня ц. р.

Франківський Вечір

Старанням місцевого відділу ООЧСУ влаштовано в суботу 22 вересня в залі Укр.-Амер. Клюбу Франківський Вечір. Сходини відкрив п. Коцибала, познайомлюючи приявних з ціллю цього ж вечора. На дальшу програму зложилися: деклямація „Пролог до Нового Життя" у виконанні п-и Коцур, доклад д-р Борковського — „Біографія Івана Франка", дитяча деклямація з „Лиса Микити" у виконанні Люби Гель, деклямація п-і Кудрик „Прольог до Великих Роковин", реферат мґра Черевка В. на тему: „Іван Франко в літературі і громадсько-політичному житті", деклямація з „Мойсея" у виконанні п. Ревака, інсценізація „Каменярів" у підготовці Комітету в складі: п-і Кудрик, п. В. Кульчицький, мґр. Черевко і у виконанні: май. Черк, п. Шморгай, п. Ревак, п. Д. Глушко, п. Коцур і п. Щур. Гарні декорації п. Кульчицького, світляні ефекти п. Смика. Сходини закінчено могутньою піснею „Не пора . . ."

Цей вечір треба зарахувати до цілком вдалих. Всі точки виконано бездоганно і на доброякісному рівні. Публики майже повна заля, хоч могло бути більше.

С. К.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Збори Бр. св. Димитрія, від. 288, відбудуться в неділю, 21. жовтня 1951 р., в год. 2:30 в галі парохіяльній, 235 Карбон вул. Уряд просить членство явитись конечно на збори.—М. Брус, предс.; Д. Мушастий, кас.; А. Данилюк, секр.

САВТПОРТ, КОНН. — Тов. ім. Т. Шевченка, від. 84, подає до відома всім членам, що триквартальні збори відбудуться в неділю, 21. жовтня, в год. 4. попол., в галі У. Н. Дому під ч. 279 Кінґс Гайвей, Вест Савтпорт, Конн. Проситься всіх прибути на час і поплатити свої місячні вкладки, та полагодити всі справи, які будуть на порядку дня .— Уряд.

CHICAGO, ILL. — Monthly meeting of Birth of Holy Virgin Society, Branch 259, will be held on Sunday, October 21, 1951 at the Church Hall, 4952 So. Paulina St., at 2:00 P.M. — P. Trusiak, Rec. Sec.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Товариство „Дністер", від. 430, подає до відома, що побір вкладок за жовтень а також полагоджування інших обезпеченевих і відділових справ, відбудуться в неділю, 21. жовтня, в годинах від 12—2 попол, в Українськім Клюбі, при 847 N. Franklin St. Всіх тих членів, які без важних причин залягають з вкладками будемо змушені згідно з вимогами статуту суспендувати. — В. Дяків, О. Бакай, Р. Сенків.

ПАСАЇК, Н. ДЖ. — Тов. ім. І. Франка, від. 97, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 21. жовтня 1951 р., о год. 2-ій пополудні в приміщенні шкільної залі укр. прав. церкви при 45-47 Hope Ave., Passaic, N. J. Присутність всіх членів обовязкова. — В. Бродський предс.; П. Величко, рек. секр. В. Табачук, фін. секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Місячні збори Бр. св. Юрія, відділ 239, відбудуться в суботу, 20. жовтня 1951 р., точно о год. 8-ій ввечорі. Біжучі справи секретар буде полагоджувати від 6:30 ввечорі, а тому, що є важні справи, присутність членів є конечна. — Уряд.

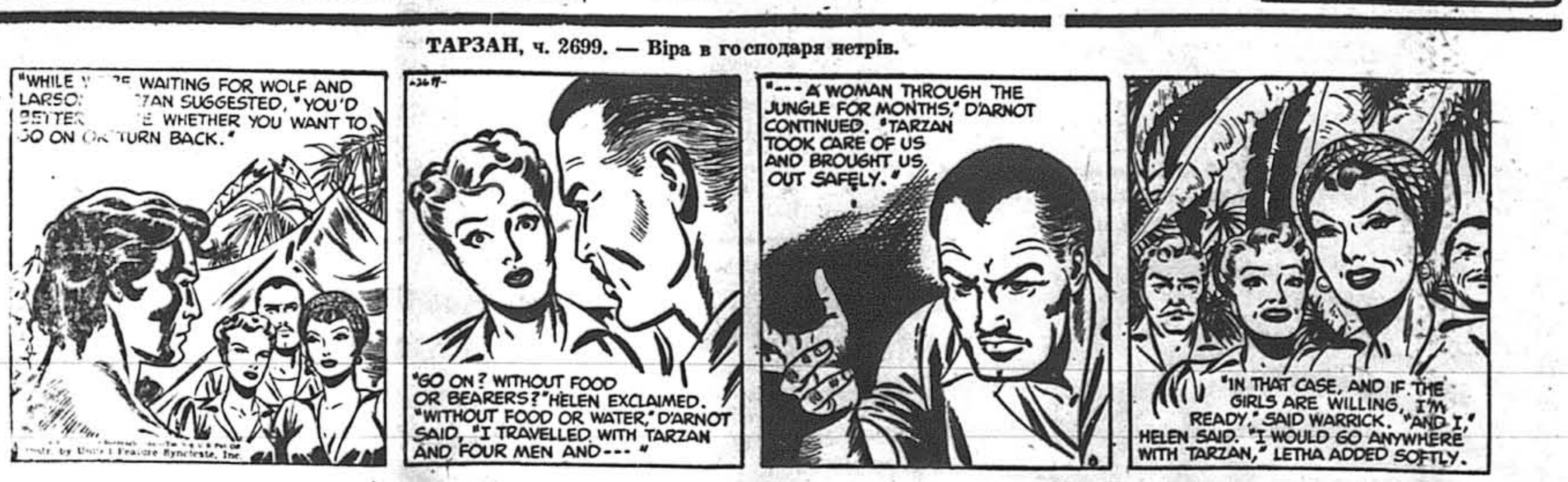
ЧЕСТЕР, ПА. — Тов. Запорозька Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що триквартальні збори відбудуться в неділю, 21. жовтня, точно в год. 1:30 попол., в У. Н. Домі, 4th & Ward Sts. В програмі важні відділові справи, а тому проситься членів прийти на ці збори. Проситься заплатити розмет за жовтень. — Е. Воловняк, секр.

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 21. ЖОВТНЯ 1951 Р.

о 12. год. (після Служби Божої)
в Українській Православній Церкві Св. Володимира
324 East 14th Street
відбудеться

ПАНАХИДА
по св. пам. ДОРІ і ОЛЕКСАНДРОВІ ЛОТОЦЬКИХ
на яку запрошується тих, що знали Покійних.

ТАРЗАН, ч. 2699. — Віра в господаря нетрів.

„Коли ми ждемо на Волфа і Ларсона" — завважав Тарзан — „було б краще, якщоб ви вирішили, чи хочете відійти, чи повернутися назад".

„Відійти? Без харчів і носильщиків? — закликала Гелен. — „Без харчів і води" — сказав Д'Арнот. — „Я подорожував з Тарзаном і чотирьома людьми і..."

„...і жінкою крізь нетри цілими місяцями" — продовжував Д'Арнот. — „Тарзан піклувався нами і випровадив нас у безпечне місце.

„Якщо так, і якщо дівчата собі цього бажають, то я готовий" — сказав Варрик. „Я теж" — сказала Гелен. „А я піду повсіх усюдах за Тарзаном" — додала мяко Лета.